

ostatni rok mijającego XX wieku
stanowi 15-tą rocznicę istnienia
Cechu Rzemiosł Różnych w Żorach

– organizacji samorządu rzemiosła, skupiającej
po raz pierwszy w historii naszego miasta
wszystkie warsztaty rzemieślnicze.

Z okazji przypadającego jubileuszu zarząd
naszego cechu postanowił wydać skromny
biuletyn przedstawiający zarys historyczny
oraz dokonania żorskich rzemieślników
na przestrzeni ostatnich 15-tu lat.

Pragnę złożyć wszystkim rzemieślnikom
i ich rodzinom, zatrudnionym uczniom,
pracownikom oraz seniorom rzemiosła
życzenia serdeczne wszelkiej pomyślności.

Janusz Złobik

Żory, dnia 1 czerwca 2000 r.

zemieścłnicy miasta Źory i gminy Suszec dŁugo domagali się utworzenia Cechu RzemiosŁ Różnych w Źorach. Kilkakrotne próby utworzenia Cechu kończły się niepowodzeniem.

W listopadzie 1984 roku na zebraniu rzemieślników, przedstawicieli różnych branż, zainicjowana została kolejna próba utworzenia Cechu w Źorach. Zebranie wyłoniŁo zespół organizacyjny do przygotowania i załatwiania wszystkich spraw związanych z organizacją Cechu:

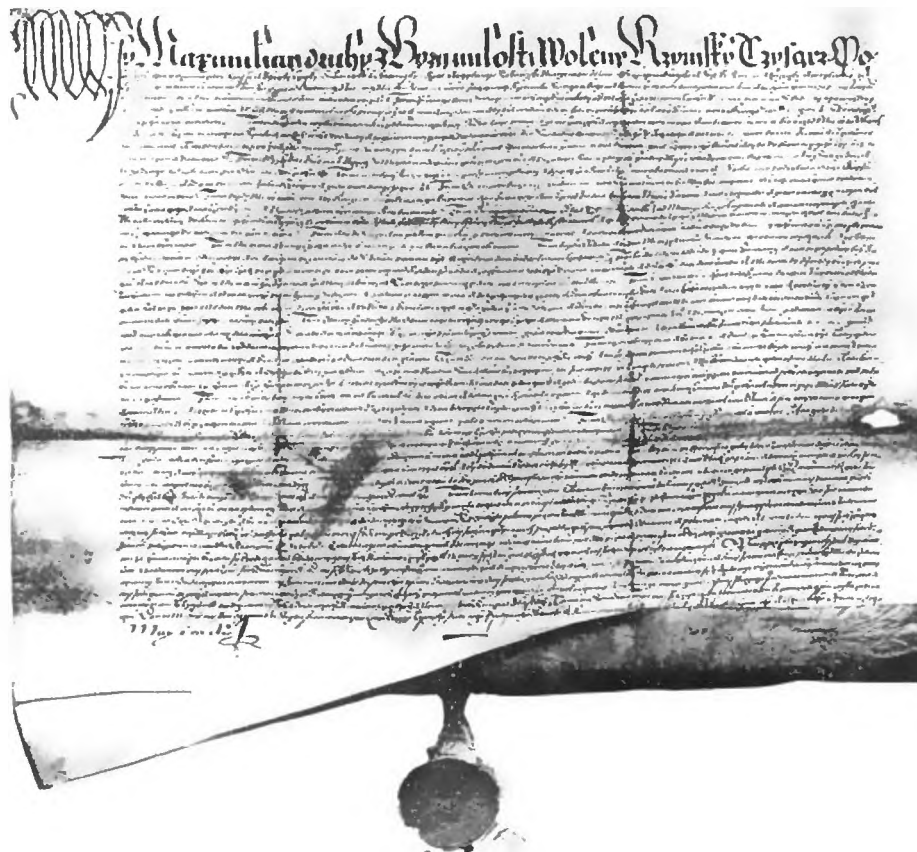
Filak Aleksander	– optyk
Buchalik Alojzy	– fryzjer
Pilar Bolesław	– krawiec
Gawenda Norbert	– plastyk
Gomulski Zygmunt	– betoniarz

Wyłoniony zespół podejmował kolejne czynności zmierzające do utworzenia Cechu. Wśród rzemieślników została przeprowadzona ankieta, której wynik był następujący: na 227 ankietowanych, 225 rzemieślników opowiedziaŁo się za utworzeniem Cechu. Opracowano Statut Cechu, na którym opiera on swoją działalność. Izba Rzemieślnicza w Katowicach Statut ten zaakceptowała i zatwierdziła 3 maja 1985 roku. Końcowym aktem powołania Cechu było złożenie wniosku do Urzędu Wojewódzkiego o wpis do rejestru. Decyzja o wpisie do Rejestru Cechów wydana została 15 maja 1985 roku i tak w dniu 1 czerwca 1985 roku, rozpocząŁ swoją działalność Cech RzemiosŁ Różnych w Źorach.

Z kart historii

- 1272-1372** Po przekształceniu żorskiej osady wiejskiej w miasto (w dniu św. Macieja 1272 roku) pod panowaniem kolejnych śląskich książąt piastowskich (Władysław opolski, Przemysław raciborski i Leszek raciborski) ważną rolę odgrywało rzemiosło, głównie związane z przetwarzaniem żywności.
- 1313** W Żorach było 9 mistrzów rzeźnictwa.
- 1354** W Żorach było 12 mistrzów rzeźnictwa i nieznana bliżej liczba piekarzy handlujących z tzw. ław chlebowych.
- 1358** Świętobliwa Eufemia (Ofka) siostra księcia Leszka raciborskiego, ksieni klasztoru raciborskich dominikanek zapisała w testamencie czynsz z 9 jatek mięsnych z Żor.
- 1361** Żorscy sukiennicy otrzymali książęcą zgodę na sprzedaż kupcom sukna pociętego na części, mierzone w łokciach, nie zaś w całej postawie, jak było dotąd.
- 1431** W Żorach istniał już cech sukienników, który otrzymał przywilej odbywania trzy razy w roku wolnych targów na skup wełny.
- 1495** W Żorach istniał już cech szewców i obuwników.
- 1534-1582** Liczba majstrów cechowych w Żorach wzrosła z 37 do 82.
- 1560** W Żorach istniał cech płócienników zrzeszający 20 majstrów. Zbliżona liczba rzemieślników tej branży utrzymuje się do 1750.
- 1567** Powstał statut żorskich szewców określający szczegółowo zakres praw i obowiązków w sprawach zawodowych, szkoleniowych, obronnych, religijnych i towarzyskich.

1570 Zatwierdzony został przez cesarza austriackiego statut żorskich kuśnierzy.

1572 Cech kuśnierzy w Żorach ufundował pieczęć cechową z wyobrażeniami błamu futra i barankiem, na którego tle znajdują się skrzyżowane dwa narzędzia. Jednym z nich jest oset do czesania wełny.

1589 Urbarz z tego roku podaje liczbę i podział zawodowy rzemieślników w Żorach: 10 rzeźników, 5 sukienników, 32 szewców, 15 piekarzy, 13 płócienników, 1 gorzelnik, 1 łaziebnik, 4 garncarzy i dwóch mistrzów cechowych o nie ustalonym zawodzie.

1589 Cech szewców żorskich ufundował pieczęć cechową z wyobrażeniami butów męskich z rozszerzoną cholewą i nożem szewskim w kształcie siekacza.

1604 Kroniki podają zatwierdzenie żorskich garncarzy, po których pamiątką pozostała nazwa jednej z żorskich ulic.

1608 Powstał statut żorskich kowali, ślusarzy i nożowników, który określa tak jak i pozostałe statuty, całokształt unormowań zawodowo-społecznych, a także sposoby zwalczania nielegalnych (bez uprawnień) rzemieślników zwanych szturarzami lub partaczami.

1613 Cech bednarzy, stolarzy i kołodziejów w Żorach ufundował pieczęć cechową z wyobrażeniami pałki bednarskiej, cyrkla, struga, kątownicy i koła o dziesięciu promieniach.

1650-1670 Po wojnie trzydziestoletniej następuje zubożenie gospodarki. Rzemieślnicy żorscy walczą z naruszaniem prawa o mili zapowiedniej (zakaz osiedlania się obcych rzemieślników w odległości mili od miasta) poprzez uzyskiwanie od panujących nowych statutów z szerszymi, odnowionymi przywilejami.

1659 Odnowione statuty otrzymały w Żorach cech tkaczy oraz cech bednarzy, stolarzy i kołodziejów.

1662 Odnowiony statut otrzymał cech żorskich krawców.

1666 Odnowiony statut otrzymał cech żorskich piekarzy (wcześniejszy był z roku 1570).

1692 Sukiennicy z Pszczyny zaproponowali cechowi sukienników w Żorach współdziałanie w zwalczaniu nielegalnego skupu wełny i handlu suknem.

1750 Z początkiem panowania pruskiego nad Śląskiem, w Żorach zarejestrowano 119 mistrzów rzemieślniczych. Po 37 latach ich liczba wzrosła aż do 243.

1787 Wśród 243 żorskich mistrzów rzemieślniczych było 34 szewców, 34 sukienników, 30 płócienników, 23 kowali, ślusarzy i rusznikarzy, 12 stolarzy, bednarzy i kołodziejów oraz nie ustalona dokładnie liczba piekarzy, rzeźników, krawców, kuśnierzy, garncarzy, mydlarzy, stelmachów, kapeluszników, kominiarzy, gorzelników, piwowarów, młynarzy i łąziebników.

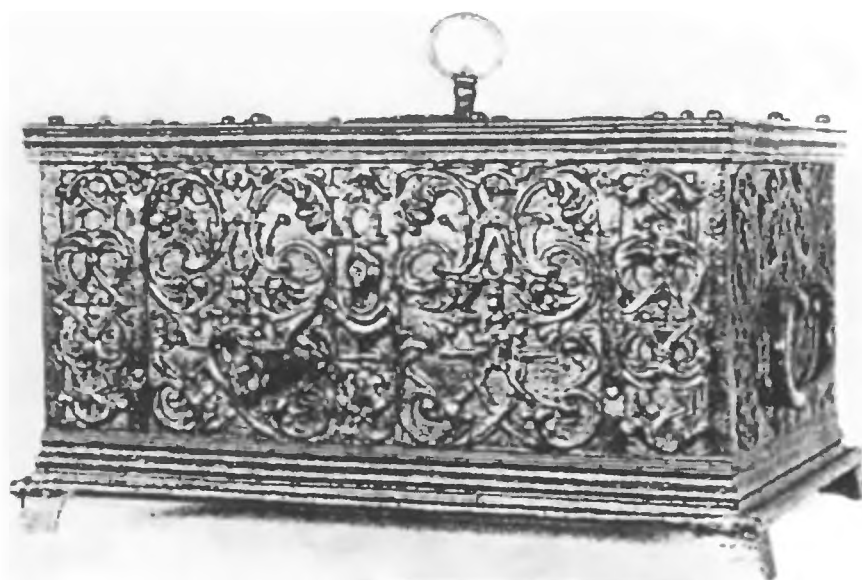
1790-1809 W Żorach funkcjonowała szkoła, która w przeciągu kilku tygodni kształciła w zakresie zdobywania umiejętności tkania materiałów wełnianych. Pod koniec istnienia kierował nią starszy cechu Antoni Kolibaj. Sukiennicy byli na początku XIX wieku najliczniejszym cechem w Żorach. Cech ten osiągnął w 1816 roku najwyższą liczbę samodzielnych mistrzów, która doszła do osiemdziesięciu.

1908-1927 Mistrz piekarski z Żor Mikołaj Hilla był członkiem wojewódzkiej komisji egzaminacyjnej na tytuł mistrzowski.

1910 W Żorach wielowiekowe tradycje podtrzymywały cechy rzemieślnicze związane z żywnością (rzeźnicy – 40 mistrzów, piekarze i cukiernicy

- 15 mistrzów). Za to kroniki nie zarejestrowały ani jednego mistrza z zawodu sukiennika, których przed niespełną wiekiem było najwięcej.
- 1930-1933** Członkami Śląskiej Mistrzowskiej Komisji Egzaminacyjnej w Katowicach byli: Józef Palowski – mistrz rzeźniczy z Żor oraz Paweł Lipina – mistrz siodlarski z Żor.
- 1932** W Żorach działały dwa cechy przymusowe i cztery cechy wolne:
 - Przymusowy Cech Kowali, Ślusarzy i Blacharzy-liczący 46 członków. Starszym cechu był Karol Minoł,
 - Przymusowy Cech Krawców-liczący 30 członków pod przewodnictwem starszego cechmistrza Alojzego Urbanka,
 - Wolny Cech Obuwników-liczący 28 członków. Cechem kierował starszy cechmistrz Buchman,
 - Wolny Cech Piekarzy-liczący 14 członków pod przewodnictwem starszego cechmistrza Mikołaja Hilli,
 - Wolny Cech Rzeźników-liczący 32 członków pod kierunkiem starszego cechmistrza Ludwika Hermanna,
 - Wolny Cech Stolarzy Rzeźbiarzy i Szklarzy – liczący 21 członków. Cechem od 26 lat kierował starszy cechmistrz Józef Krakowczyk.
- 1935** Mistrzami Honorowymi Izby Rzemieślniczej w Katowicach byli następujący żorscy rzemieślnicy: Konstanty Bartecki i Adolf Galus – mistrzowie ślusarstwa; Józef Bimler i Franciszek Kłosek – mistrzowie obuwnictwa; Jan Godulla i Dominik Kucz – mistrzowie krawiectwa; Marcin Greczy – mistrz piekarski; Karol Mój – mistrz kowalski; oraz Franciszek Górnik, Antoni Grala, Ludwik Hermann, Franciszek Moczygamba, Walenty Preiss, Aleksander Solorz i Józef Szczepanek – mistrzowie rzeźnictwa.
- 1938** Królem Kurkowym żorskiego Bractwa Strzeleckiego został mistrz krawiecki Teofil Herok.
- 1939** Na początku okupacji hitlerowskiej Niemcy ustanowili w Żorach grupę tzw. Zakładników. Wśród nich byli rzemieślnicy żorscy – Maksymilian i Paweł Barteccy oraz Paweł Lipina.
- 1945** W lutym, podczas walk zaczepnych przed operacją ostrawsko-morawską, wśród wielu osób, mieszkańców Żor, którzy zginęli pod koniec drugiej wojny światowej, znaleźli się mistrz zegarmistrzowski Paweł Hałacz i jego zięć Rufin Herok-rzeźnik.
- 1945-1985** Po drugiej wojnie światowej prawie wszyscy żorscy rzemieślnicy zostali obowiązkowo zrzeszeni w cechach branżowych Rybnika jako miasta powiatowego. Na ich fundamencie powstał działający przez wiele lat najpierw powiatowy a później rejonowy Cech Rzemiosł Różnych w Rybniku.
- 1947** W Żorach istniał od 1945 roku jedyny oficjalny Cech Ślusarzy, Kowali i Blacharzy zrzeszający 28 członków pod kierunkiem starszego cechu inż. Józefa Barteckiego.

- 1956** Nastąpiła nie udana próba reaktywowania samodzielnego Cechu Stolarzy w Żorach, który ufundował nawet swój własny sztandar.
- 1972** Żorscy rzemieślnicy, choć nie posiadali własnego cechu, byli aktywnymi współorganizatorami i uczestnikami uroczystych obchodów 700-lecia miasta.
- 1985** Powrócono do wielowiekowych, chlubnych tradycji żorskiego rzemiosła i powołano samodzielny Cech Rzemiosł Różnych w Żorach, który obchodzi w bieżącym roku jubileusz 15-lecia swego istnienia.

*Żelazna skrzynia cechowa Cechu Szewców w Żorach.
Wykonana w okresie międzywojennym.*

Branża motoryzacyjna

Patron: **św. Krzysztof**

Święto dnia **25 lipca**

Branża drzewna

Patron: **św. Józef**

Święto dnia **19 marca**

Żbik Janusz – Przewodniczący branży motoryzacyjnej

Chromik Kazimierz	Kaleta Karol	Witoszek Eugeniusz
Dziwoki Mirosław	Kempny Jan	Żbik Czesław
Fizia Andrzej	Kipka Piotr	Marcisz Andrzej
Gaża Dariusz	Klenart Andrzej	Pająk Stanisław
Gąsior Czesław	Koczy Piotr	Mandla Piotr
Giemra Krzysztof	Krutyło Włodzimierz	Seibel Antoni
Głuch Andrzej	Lazar Ryszard	Buchalik Stefan
Gołeczka Henryk	Łakota Alojzy	Golli Marian
Gonsior Marian	Łuszczyński Piotr	Mańka Józef
Górka Antoni	Machulec Mirosław	Pękała Feliks
Górka Krzysztof	Siemianowski Bogdan	Piasecki Zbigniew
Janas Franciszek	Staniek Alfred	Wałach Emil
Jonda Grzegorz	Śmietana Jerzy	Rybka Jerzy
Jośko Hubert	Tomecki Czesław	
Jośko Grzegorz	Wachetko Stefan	
Jurczyk Waldemar	Wałach Franciszek	

Zajac Ireneusz – Przewodniczący branży drzewnej

Chwała Bogdan	Sitko Henryk
Fizia Grzegorz	Skiba Edward
Głos Benedykt	Smółka Tomasz
Kuczera Damian	Szewczyk Wincenty
Kuźnik Adam	Szkucik Jerzy
Lipiński Andrzej	Widera Tadeusz
Lojza Eugeniusz	Zajac Norbert
Musiolik Damian	Krentosz Józef
Olesiński Piotr	Stefan Antoni
Palarczyk Franciszek	Bógdoł Henryk
Piekarczyk Krzysztof	Górnik Irena
Siemianowski Janusz	

Branża spożywcza

Patron: **św. Klemens**
Święto dnia **15 marca**

Patron: **św. Łukasz**
Święto dnia **10 września**

Gembalczyk Adam – Przewodniczący branży spożywczej

Biela Józef
Bitner Marek
Dziurok Urszula
Karwot Grzegorz
Mrozek Maria
Rehlis Wiktor
Witoszek Magdalena
Żyła Roman
Jakubik Grażyna
Konsek Piotr
Olejniki Bogusław
Pawlak Bożena
Fica Eryk
Kadłubek Jan
Kania Paweł
Palowski Józef

Branża nieprzemysłowa

Gembalczyk Janina – Przewodnicząca branży

Bińkowski Czesław
Blaski Renata
Chmiel Wojciech
Drewniak Alicja
Duda Małgorzata
Dyrda Joanna
Frąckowiak Halina
Glos-Krawczyk Helena
Klepek Danuta

Lesińska Krystyna
Pawlas Jadwiga
Pawliczek Bożena
Rydel Maria
Rydzewska Marianna
Stachura Leokadia
Świerczek Hildegarda
Świerczek Emanuel
Biczek Bożena

Branża budowlana

Kurpanik Krystian – Przewodniczący branży

Budniok Roman	Sas Zbigniew	Wagner Stefan
Habdas Alfred	Staniocha Wojciech	Wagner Stefan – syn
Habdas Przemysław	Śpiewok Janusz	Biskupski Władysław
Kozik Janusz	Jagięło Julian	Krawczyk Zygmunt
Mańka Henryk	Otręba Roman	Tkoczyk Andrzej
Marcisz Leon	Lubecki Bernard	Bartas Zygmunt
Marcisz Jacek	Miziur Andrzej	Jarco Jerzy
Owsiany Jerzy	Mrozek Jerzy	Świgoń Tomasz, Andrzej
Przybyła Wojciech	Śmietana Stefan	
Szkołda Kazimierz	Śmietana Adam	

Branża krawiecka

Listkiewicz Marta – Przewodnicząca branży

Baron Irena	Jędrzejak Danuta	Prawdziuk Adela
Bogocz Alojzy	Kantor Janina	Śmietana Kinga
Gałach Aniela	Murańska Łucja	Wolnik Jadwiga

Branże różne

Błędowski Alojzy	Kionka Stefan	Smołka Andrzej
Dudek Bernard	Krzak Zdzisław	Stoszek Jerzy
Juszczak Tomasz	Mańka Mariusz	Szafrański Anatol
Kalisz Eugeniusz	Pawlukiewicz Tomasz	
Kapski Władysław	Pająk Bogdan	

Władze Cechowe I kadencji 1985–1989

Filak Aleksander	Starszy Cechu
Nowak Stanisław	I Podstarszy Cechu
Pilar Bolesław	II Podstarszy Cechu
Bartecki Józef	Przewodniczący Komisji Rewizyjnej
Joško Hubert	Z-ca Przewodniczącego Komisji Rewizyjnej
Wachetko Stefan	Przewodniczący Sądu Cechowego
Wawryca Stanisław	Z-ca Przewodniczącego Sądu Cechowego
Skupień Henryk	Dyrektor Biura Cechu do 1986 r.
Pidek Mirosława	Dyrektor Biura Cechu od 1986 r.

Władze Cechowe II kadencji 1989–1993

Kremiec Łucjan	Starszy Cechu
Nowak Stanisław	I Podstarszy Cechu
Pilar Bolesław	II Podstarszy Cechu
Bartecki Józef	Przewodniczący Komisji Rewizyjnej
Joško Hubert	Z-ca Przewodniczącego Komisji Rewizyjnej
Wachetko Stefan	Przewodniczący Sądu Cechowego
Seibel Antoni	Z-ca Przewodniczącego Sądu Cechowego
Pidek Mirosława	Dyrektor Biura Cechu do 1990 r.
Śmietana Urszula	Dyrektor Biura Cechu od 1990 r.

Władze Cechowe III kadencji 1993–1997

Kremiec Łucjan	Starszy Cechu
Nowak Stanisław	I Podstarszy Cechu
Pilar Bolesław	II Podstarszy Cechu
Bartecki Józef	Przewodniczący Komisji Rewizyjnej
Joško Hubert	Z-ca Przewodniczącego Komisji Rewizyjnej
Seibel Antoni	Przewodniczący Sądu Cechowego
Mrozek Jerzy	Z-ca Przewodniczącego Sądu Cechowego
Śmietana Urszula	Dyrektor Biura Cechu

Władze Cechowe IV kadencji 1997–2001

Żbik Janusz	Starszy Cechu
Baron Irena	I Podstarszy Cechu
Świerczek Emanuel	II Podstarszy Cechu
Helena Glos-Krawczyk	Sekretarz Zarządu
Olesiński Piotr	Skarbnik Zarządu
Kalisz Eugeniusz	Członek Zarządu
Konsek Piotr	Członek Zarządu
Sitko Henryk	Członek Zarządu
Habdas Alfred	Członek Zarządu
Joško Hubert	Przewodniczący Komisji Rewizyjnej
Błędowski Alojzy	Z-ca Przewodniczącego Komisji Rewizyjnej
Seibel Antoni	Przewodniczący Sądu Cechowego
Nowak Stanisław	Z-ca Przewodniczącego Sądu Cechowego
Śmietana Urszula	Dyrektor Biura Cechu

Złoty Medal

im. Jana Kilińskiego otrzymali:

Baron Irena
Buchalik Alojzy
Filak Aleksander
Gawenda Norbert
Glos Norbert
Nowak Stanisław
Orszulik Jan
Palarczyk Alojzy

Srebrny Medal

im. Jana Kilińskiego otrzymali:

Cech Rzemiosł Różnych w Żorach
Baron Irena
Bartecki Józef
Błędowski Alojzy
Buchalik Alojzy
Filak Aleksander
Gawenda Norbert
Glos Norbert
Habdas Alfred
Jośko Hubert
Kalisz Eugeniusz
Kremiec Łucjan
Kuśka Alojzy
Liberda Lidia
Mrozek Jan
Nowak Stanisław
Orszulik Jan
Palarczyk Alojzy
Palarczyk Franciszek
Pilar Bolesław
Sitko Henryk
Świerczek Hildegarda
Żbik Janusz

Honorowa Odznaka Rzemiosła Polskiego

Baron Irena	Kremiec Łucjan	Rybka Jerzy
Bartecki Józef	Krutyło Włodzimierz	Rydel Maria
Biczek Bożena	Kumor Florian	Seibel Antoni
Biskupski Władysław	Kuśka Alojzy	Sitko Henryk
Błędowski Alojzy	Kuźnik Stanisław	Stępień Marian
Bogocz Alojzy	Lazar Ryszard	Szewczyk Wincenty
Buchalik Alojzy	Liberda Lidia	Szkołda Kazimierz
Budniok Roman	Listkiewicz Marta	Śmietana Jerzy
Czyż Gertruda	Marcisz Leon	Śmietana Kinga
Gałach Aniela	Michalski Wacław	Świerczek Emanuel
Gawenda Norbert	Mrozek Jan	Świerczek Hildegarda
Gembalczyk Janina	Nowak Stanisław	Tchorz Edward
Głos Benedykt	Oczadły Hubert	Tomecki Józef
Głos-Krawczyk Helena	Olesiński Piotr	Wachetko Stefan
Głos Norbert	Palarczyk Franciszek	Wagner Stefan
Habdas Alfred	Pawlas Jadwiga	Wałach Franciszek
Jośko Hubert	Pękała Feliks	Wolnik Jadwiga
Kalisz Eugeniusz	Płoneczka Jan	Zajac Norbert
Kania Paweł	Płonka Halina	Żbik Janusz
Konsek Piotr	Prawdziuk Adela	Żyła Roman
Kozik Stanisław	Prawdziuk Adelajda	

Uhonorowani statuetką „Złote Ręce Rzemieślnika”

Baron Irena
Buchalik Alojzy
Filak Aleksander
Glos Norbert
Kalisz Eugeniusz
Kania Paweł
Kremiec Łucjan
Liberda Lidia
Mrozek Jan
Nowak Stanisław
Śmietana Jerzy
Śmietana Urszula
Świerczek Hildegarda
Tomecki Józef

*Foto statuetki na IV stronie okładki
wg projektu Alojzego Błędowskiego*